

CIRKA

Gutta cavat lapidem...

E perkohëshme kulturele popullore

Del të paren e të tretën të diele të setçillit muej

PAJTIMET: Shqypni Perjashta

Per 1 vjetë. . . Fr. ari 4.- 6.-
» 6 muej. . . » 2.20 3.50

Vjeti I. Nr. 5

Shkoder, 19 Korrik 1936

Copa 1 Lek

Randësija e industrive shprijake në Shqipëri

Kemi ditur në numer të kaluem se industrinat e vogla e industrinat shprijake në botë të gjytnueme e nder kombe të mëdhaja jo vetun qî nuk janë në të shdukun por mu mâ tepër janë në të shtuem e në të rritun. Vendi i jonë i vogel, me prodhim të landës së parë të kufizuem, me popullësi të pak per numer e sidomos me një eksportim pa randësi, nuk ka per të murtë as nuk ka interesë me krijue industrina as relativisht të mëdhaja. Por industrinat e vogla janë e kishin me këne shum të pershtatëshme per të. të cillat terthuras kishin me i dhënë shkas të madh bulqësis e blegtoris e me shkaktue shtimin e pasunis kombëtare.

Po cillat kishin me këne industrinat per t'u mprojtë e per t'u krijue? Pikë së parit ato qî janë në popull e qî kân këne qyshë motit. Qyshë se janë e kanë qindrue don me thanë se janë të vjefëshme e janë të nevojëshme, pse per ndryshej ishin shdukë.

Nder tâna vëndet e Shqipënis punohet pelhura qî secilla shpî prodhon per nevojë të veshës së vet, sidomos nder katunde e malsina, si edhe nder gjytete per shitje. Gjithllojë pelhurësh si të linta e të pamukta ashtu edhe shajakut, punime vënd vënd shum të bukra, ka i herë me një harmoni nryresh kaq me shije sâ me të çuditë. Por punohet me vegla e mjete krejt primitive e prodhimi asht gati gjithëkund per nevojë të veshës kombëtare. Lypet me permirësue vegla e mjete e lypet edhe qî punimet të jenë edhe per veshë qî perdoret sod. Industria e pelhurnave ka një lamë të madhe veprimi si per të shtuem të prodhimit si edhe per permirësim. Si industria e pelhurnave ashtu ka në vend t'onë edhe industrina tjera, jo aq me randësi, por të dëja per me këne të mprojtuna e per me u kujdesue qî të permirsohen e deri kû të jët e mûndun të modernizohen.

Per të ngrehun mandej t'industrinavet shprijake të reja, lypet me pasë para syshë sidomos prodhimin e landës së parë të Shqipënis — edhe ata qî sod asht pa randësi por parashifet se mûnd të shtohet — e pernjihëri edhe konsumin e vëndit. Janë plot prodhime

në vend t'onë qî prej se nuk qiten në punë, shkojnë të thuesh dam, ka edhe tjera qî kishin me murtë me u shtue, por kah nuk lypen, nuk kujdesohet bulku per të shtuem të tyne. Industria e kanëpit, po e xam, mûndet me këne një industri shprijake, e me mjete moderne, kishte me murtë me voglue importimin e konopve, të thasve etj. Këjo industri asht e ushtrume në vend t'onë sidomos në krahinë t'Elbasanit, por gjithmonë me mjete primitive me të cillat nuk mûnd t'i bâhet konkurrencë gjasë s'ardhun prej së perjashtimit.

Plot industrina tjera mûnd të permirsohen, tjera mûnd të krijohen; sikur të thamt e fiqëve, të rrushit e të pëmëve pergjithsisht (fiq rrush e pëmë të thata pse me importue Shqipërija?) të ruejtunit e pëmëve nder kutija, si edhe e mollatarëtavet, të bizhve, të goditunit e vënës nder shishe etj.

Një industri prodhuese asht si dihet, të mbajtunit e pulave, të lêprave të butë, të blëtës, etj. Mandej lândë industrie mûnd të jët xunkthi, mbrrelat, vozgat, lojnat per fmî, thuma druni per kpucë, etj.

Nuk asht vëndi këtû me i permendë këto industri një ka një. Mjafton një shikim edhe superficial i gjendjes prodhuese të vëndit per me pa se cillat kishin me këne më të pershtatuna per vend t'onë. Por industria shprijake në dona qî të kët perparim, nuk duhet të jët e vetmume e të kët shpirt individualizmit, mos bashkimit, por lypet të kët një ndheni të fôrt me një organizim mbas shembullit të shqevës të saja nder kombe kû kan perparue e lulzue Organizmi mâ i pershtatun per t'asht kooperata. Kooperaata per të blëm të veglave, kooperata per të shitun të prodhimin e tjera. Në Tiranë diçka asht bâ në kë veshtrim. Por lypet me perhapë, me e vrganizue idet e kooperatës me provue mirësin e sajë me i mûnshtë menden popullit se po nuk na hën në murt ky lloj organizimit si asht kooperata me të cillat të gjith popujt pa perjashtim kanë veprue e perparue, na nuk kemi per të murtë me pa një permirësim në gjendjen ekonomike tonen.

Në pershkim të dy javëve

Prej s' mbrëndshmi

Ministria e Financave shtypi librin e statistikës së tregtis s' onë të jashtme i cilli permban importimet e eksportimet e tremujorit Kallnduer, Fruer e Marc k. v. e të cilat rezultojnë: importime per vleften e Fr. ari 3.574.540 e eksportime per Fr. ari 1.575.803.

Kshilli i Ministrave dha vëndim per lëjimin e importimit të çimentos me njatë sasi persá áshit importue në vjetin 1934.

Si mas grishjes së Qeverís Italjane, Ministria e Arsimit po bân prëgatitjet e duhuna per dërgimin, n' Itali per verim, t'afer 100 xásave të shkollave t' ona të mesme. Xásat, të shoqnuem edhe prej disá profesorash per çë do shkollë, do të nisen per Itali kah gjysa e gushtit, ku do të rrín njá 20 dit në një vënd veruer të shënjuem prej Qeverís Italiane e qi do të thirret „Campo Albania“.

I ardhun nga Gjinevra, me 12 k. m. mrriti në Shqypni Ministri i P. J. Dr. Fuad Asllani N' udhtimin e tíf të kthimit, në Romë, ku qindroi dy dit, kje pritë prej Kryetarit të qeverís Italjane Benito Mussolini-t, Ministrít të P. J. Conte Ciano e prej personaliteteve tjera politike.

Kryeministri Zot. Mehdi Frasheri vuni në qarkullim një broshurë me titullin „Programi i Kryeministrít“ e cilla permban 16 projekt-ligjë s' bashku me raportat justifikuese e të cillat kan per qëllim permirsimin e gjëndjes ekonomike dhe financjare të vëndit. Gjith shtypi kombëtar áshit tue e komentue gjansisht.

Të dielen me 12 k. m. dita e fundit e Kampjonatit Kombëtar të foot-ball-it, ndeshjet e divizionit të parë patne kto perfundime.

Në Durrës: Sport Klub Tirana muji Durrësin 4 - 1;

Në Shkoder: Vllaznija muji Rinia Korçare 2 - 0.

Në Elbasan: Besa e Kavajës barazoi me Bashkimin Elabanas 2 - 2

Me këne se skuadra Sport Klub Tirana ka má shum pika, masi të zgjidhet reklamimi qi ka bân shoqija Durrësi per ndeshjen e fundit, do të deklarohet zyrtarisht fituese e kampionatit kombëtar të foot-ballit. Fill mas sajë vjen skuadra shkodrane Vllaznija, e cilla dahet prej skuadrave tjera me një ndryshim të madh pikash.

Prej së jashtmi

Çashtja e sanksjoneve mori fund. Prejë 49 shteteve qi mueren pjesë n' Asemblén e Lidhjes së Kombeve në rasen e votimit të heqjes së sanksjoneve, 44 votuen per heqjen e tyne, 1 kundra (aj i Abisinís) dhe 4 së mueren pjesë

në votim. Dita e heqjes së sanksjoneve u caktue per 15 Korrik, në të cillen ditë edhe efektivisht u hoqne prejë të gjitha shteteve, në mjes të një gzimit të madh e të pápershkrueshem të popullit italian. Duce-ja ka urdhnuë qi, si në të paren ditë të qarkimit ekonomik ashtu në ditën e mbarimit të sanksjoneve, në të gjith kombin të ngrehen flamujt çë prej agimit në prënim. — Mbas zaptimit t'Abisinís, heqja e sanksjoneve asht e dyta fitore per Itali. Metet vetem tesh pika e tretë ajo e njfotjes t'aneksimit nga ana e Italis, pikë e cilla áshit lanë per t'u bisedue nga asambleja e Lidhjes së Kombeve në mledhjen e sajë të 21 Shtatorit t'aferm.

Masi maroj çashtja etjopike, lidhja u gjet per báll të një çashtjes tjeter: ajo e Dantzigut. Konflikti qi tesh sá kohë ekzistote ndermjet Komisarit të Naltë të Lidhjes Kombve, Irlandezit Lester, e Kryetarit të Senatit Greiser, i cilli áshit edhe kryetari i nazi-ve të qytetit të lír, u egercue má teper me rasen e ardhjes në Dantzig të kryqzorit german „Leipzig“, komandanti i të cillit nuk shkoi me i bân vizitë Komisarit të Naltë të Qytetit të lír. Çashtja e gjëndjes të Dantzigut u bisedue edhe në këshillin e Lidhjes Kombeve. Kryetari i Senatit të Dantzigut mbajti një fjalim të giatë e të rreptë kundra Komisarit të Naltë të Lidhjes, Lester, tuej proponue qi të báhët një plebishit n'at qytet per rreth veprimeve të tija. Fjalimi i Greiser-it bân pershtypjen má të madhe nder ndigjuesat kuer tha se aj nuk flitte vetem n'ëmën të 400.000 qytetarve të Dantzigut, por n'ëmën të marë Reichut. Mas fjalimit pershndedi social-nacjonalisht.

Bujë të madhe, jo vetem per landsí por edhe per msheftësi e shpejtësi me të cillen u zhvillue, ka bân akordi i perfunduem me 11 k. m. ndermjet Austrís e Germanís. Me anën e këtij akordi Qeverija e Reichut German njëf sovranitetin e plotë të shtetit Federal t'Austrís. Prej permbajtjes së akordit në fjale, i cilli rregullon shum çashtje deri tash të metna pezull, parashifet se sod e mápa madhanjet mjes dy shteteve nenshkrues t'akordit kanë me këne shum të ngushtat e miquore. Akordi Austro-German, i cilli n'Itali u prit me kënaqsi, n'Inghetë me dyshim, e në Francë me frigë, saktëse ka vleftë shum per konsolidimin e paqes europiane, pse kështu hiqet rrëziku má i madh qi kërcenote paqen n' Europen qandrore.

Lulja

(RUSKID)

T'nji libri ndermjet fageve
shof nji lule krejt t'thame e të pá erë
qi jetë i nep kujtimevet
t'çuditshme n'shpiet e n'zëmër me nji herë!

Kúr e kú lulezoi? T'voktat puhí
cilla pránver' i a dha?
Cilla kje dora qi m'e kputë u shtrí?
Ajo në këto fage perse e la?

Burr o grue kush t'jët' a jetojn' t'lum?
Streha e tyne ku rrí?
O ndoshta jan'në të perhershmin gjum,
lule e mjerueme n'terr, sikúr jé ti?!

SHKABA

Tu Kisha e Katundit

Kush prej s'nalti, kush s'poshtmi kúr tingllimi
i kumbon' s' s' vogel ndihet, vijn' tu kisha
burra vesh' tirqi t' bardh' n'dor' me kamisha
nuse e çika me fage ngjyrë - agimi.

Aty ul' n' shkambij t' mdhaj kuvënd' burrnimi
mbi kollomoq, baktí, mbi t' par' si bisha;
para der's s' kish's stolisun mir' kah visha
geshet, mahitet, tan' madhshtí granimi.

Veçse nji çikë e' j djal shmang' pak shoqniye
larg shoqishojn' rríjn' tuj sodit' me máll
kuq bá në ftýr' marr' mëndsh krejt prej dash-
tnije

Persri kumbona bjen, fillon me ngjallë
tinguj t' mallngjyeshem n' at kthillt napsije:
hyjn' n' kish' t' gjith nji kah nji tuj të krye
n' fill

GJ

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Zëmer peshkatarësh

N o v e l ë

(Nga Frengishtja)

Ishte natë. Drita e zjarmit në voter por-sá bâte m' u dallue sëndet mbrënda kësollës e lshote hije të ndezta mbí trénat e tavanit.

Kariqat e peshkatarit ishin vjerrë në múr. Brí një shtratit të madh me koltrina të giata e të randa ishte shtrur një dyshek mbí disá banka të vjetra, e mbí të ishin tue fjetë pësë fmí të vogjel. E ulun mb' giúj me ballë të pshtetun mbí nenkrejcë, e âma. Vetun. Jashtë, deti, i çaperdisun prej tallazesh së giata e së zeza, bâte poterë e gjimote. I shoqi ishte në gjoje të peshkut.

Aj, qyshë fmí s' kishte bâ tjetër veçsë me gjúejtë peshk. Jeta e tij s' ishte kënë tjetër veçsë një luftim i giatë kundra detit, pse fmíja dojshin ushqim për gjith ditë, e kështu për gjith ditë u dote me shkue me gjuejtë peshk E, msá aj u gjindte jashtë mbí dét, e shoqja arnote velat e kariqat e vjeter, bâte gadi grepat e u kujdesote për punët shpijake. Porsá pësë fmít i merrte gjumi, në mbrâme, grueja u ulte mb' giúj e lutëte Qiellin për të shojnë në luftim me dallgat e terrinat.

Një jetë mjaftë e vshtirë kjo. Vëndi mâ i mirë për me gjuejtë peshk ishte i ngushtë e maje shkrepash: i errtë, tanë gollë, i vshtirë m' u gjetë në terr e në njegull, e veç prej atí qí njifte mirë détin e érnat. Kuer u gjindte atje në mjes të tallazeve qí rrshitshin si gjarpí smeraldi, në mjes të fishkllimit t' érës e të zhumhurës të veglave të lundrës, aj mëndote Joanen e vet; e Joana në kësollë mëndote atë, me lot nder sý.

Mëndote atë, e u lutëte. Zani i ashper e shpotitës i pulëbardhave e ligstote, e zurma e tallazeve qí u thejshin mbí breg e friksote. Ajo mëndote mjerimin e tyne. Fmít shkojshin kambë-zdathë, vérë e dimen. Nuk hashin kurr bukë gruni, veç bukë elbi. Bre se çë shungullote éra. Të shkretat ato grá qí kan burrat e vet mb' det. Ásht gjá e mnérshme me pasë për të thanë: «Të dashtunit e mí — baba, i fejue-mi, vllau, djelm — janë atje në duhí.» Joana kishte një tjetër arsye për me pasun frigë mâ

teper. Burri ishte vetun mb' lundër, kurrkush s' u gjindte me të n' at natë ferri. Fmít ishin teper të vogjel për m' e ndimue. Ajo thote me vedi: «Kishe me dashtë tashmá t' ishin të mdhaj e të zott me ndimue baben e vet». Dishír i pá-realizueshem. Në konen e ardhëshme, kuer ata kan me kenë jashtë me baben e vet në duhí, Joana ká me thanë tue kjá: «Kishe me dashtë qí t' ishin ende fmí».

II.

Joana muer kandilin e tabaren. — Të shofim — tha me vedi — palë a po këthen, déti a ást fashitë e drita a shndritë endë mbí shtí-zë të lunders.

Duel. Kurrgjá s' u shifte, veçsë një rrypi-në e bardhë qielle në horixont. Bite shí e bâte të ftoftë në dritë t' agimit. Nder kësolla, në kurnji dritore s' kishte úritë.

Për më sá ishte tue shikjue rreth e perqark, i shkuene sýt te një kësollë e vjeter, deren e së cillës të hapun e rrihte éra pajadá. Muret ishin kaq fort të shkatrrueme, sa s' u kuptote se si mujshin me mbajtë pullazin.

Uh! — vikati grueja — kam barrue vë-jushen e shkretë të cillen ém shoqí dhe e ká gjetë vetun e të smuet. Due me shkue m' e pá se si ást.

Krisi në derë e ndëj me prigjue. Askush s' pergjegji. Joana ndjeu si një të dridhun në-per shtat.

— Ást e smuet e shkretat. E fmít e sajë! Ká dy, e s' ká burrë.

— Krisi edhe i herë e thurri me zâ. Kurr-nji të gjegjua. — O Zot! — tha. — Sá rândë flën!

N' at cas një erë e fortë hapi deren e ajo hîni. Kandili shndriti odën e Joana mujt me pá se aji hite prej shumë vëndeve të pullazit. Jashtë, në münd, një ramje e mnérshme: një grue pá jetë, kambë-zdathë, sý-xhami, shtrí mbí një dyshek kashte. Dekun! Nanë e fortë e e lume dikur, e tash vetem hije e shka münd

të mbesë prej një nierit të mjerë, mbas një luftimit të giatë me jetë. Afer dyshekut, mbë të cillin ishte e âma, dy fmi, një djalë e një vajzë, flëjshin bashkë në djep të vet, tue bâ buzen në gaz n' ânderr.

E âma e tyne, kûr e kishte pà vedin se ishte kah diste, kishte hjekë tabaren e e kish-te hjiellë mbë ata per me i mbajtë xët, m' sà ajo shkote perherë e mâ tepër tue u ftofë.

Sà mirë flëjshin, tue marrun frýmë lét, e ato ftyra të qéta! U dukte se kurrigjâ mâ s' mûnd t'i zgjote jetimat në gjumë.

Jashtë, shiu shungullote e deti gjimote. Nalt prej tavanit një cirkë ujë rá mbë ftyrë të të dekunes, e rrshiti teposhtë kah goja si një lot.

III.

Shka kishte bâ Joana në kësollë të të dekunes? Shka kishte dishka të madhe nen tabare? Pse zëmra i rrihte kaq fort? Pse ngitëte kah kësolla e vet, pà guxue me shikjue mrapa? Shka mshehi në shtrat të vet mbas koltrinë? Shka, prà, kishte vjedhë?

Tashmâ ishte bâ ditë e ajo u ul afer shtratit. Ishte zbë, e u dukte si me kënë në pëndim per ndo'i sënd. Uli kryet mb' nenkrejë e peshperiti me vedi: — Ah i shkreti burri i êm! Shka kà me thanë? Kà mjaft të çame-kreje Shka bâna prà? Kemi pësë fmi me mbajtë? I âti i tyne pelset tue punue, e qe vetë, si mos të mbastote kta, po i nap kujdese tjera. A thue âsht aj? Jo. E prà kam bâ keq. Aj kishte me pasë të drejtë me më rrahë. A âsht aj? Jo. Mâ mirë kështû. E me thanë se gadi kam frigë m'e pà tue hî! — Ndëj giatë si e zhytun në mëndime, tue u dridhë prej s' ftoftit, e gadi si mos me ndi gjâ prej poterës së jashtme. Në një ças dera u çil e peshkatari u duk në prak të derës.

— Qe Admirali! — Briti tanë gzim.

— Ti! — Briti Joana; e ngau m'e marrë ngrykë, tue e pshtetë kryet mbë supa të krahit të tí.

— Qe tek jam, o grue e dashtun — tha aj, tue u drejtue kah zjarmi. Kam pasë një rrezik të madh mramë.

— Mot i keq?

— I mnërshe.

— E peshk?

— Të thuesh kurrigjâ. Por s' kà gjâ. Tash jam me tÿ e kjo mjafton. S' kam bâ tjetër veç me shkÿ kariqin. Kà kënë dreqi n' ajr mramë. Kje një kohë qi e pash vëdin fort ngusht. Po ti shka kè bâ!

— Vetë? — tha Joana e shqetsueme. Kurrnji sënd të veçantë. Kam qepë. Kam ndëjë tue ndi zhurmen e detit, e kam pasë frigë shum.

— Po kuptoj, por tash gjithshka kà kalue.

Në një ças, grueja shperthej në një mori fjalësh, tue u dridhë si të kishte bâ ndo' i delikt. — Pjeter, më ndigjo. Fqija e jonë ka dekë. Do të kët dekë mramë, fill mbasi kè dalë ti. Ka lane dy fmit vetun. Djali porsà ka fillue me ecë e vajza porsà kà fillue me folë. E shkreta grue do të ket dekë prej ûje.

Burri u terratis në ftyrë. Holl ksulen e kerleshtë në një qoshe.

— Dreq — tha tue krue kryet. — Kemi pësë fmi, kështû tash u bâne shtatë. Por tash, sidomos kuer të bâjë mot i keq, do të shkapercejmë haen e mramjes. Shka kemi me bâ tash? Nuk âsht faji i êm. âsht vullndesa e Zotit. Të shkretit fmi! Joanë, shko e merri. Në kjoshin çue prej gjumit, do t' i marrë friga m' u gjetë afer s' âmës së dekun. Kemi me i rritë s' bashkut me t' onët. Kuër Zoti kà me pà se do t' u-shqejmë edhe ata dy fmi posë t' onve, Aj kà me bâ qi ûn të xâ peshk mâ teper. Sà per mûe, kam me pí ujë e kam me punue edhe i herë aq mâ teper. Mjaft tash. Nga e bjeri ktû! Po shka kè prà? A thue ndoshta kjo punë s' po t' pelqen? Pergjithsisht pà je gjithmonë gadi per kso punësh. Joana la goj koltrinën.

— Kqyr! — tha.

Bibliografi

Merrjtnë në drejtim t onë:

- 1) P. Anton Harapi, O. F. M. — *Vlerë shpirtërore* — Kontributë per trajtimin mendor a shqiptarit — Shkoder, Shtypshkroja Françeskane 1936.
- 2) Selami H. Shtylla — *Kangët e Mengjezit* — Shtyp. kartolerija Peppo e Marko, Korçë, 1936. Lek 2.

FOLKLORE

Poezi e gjallë nder kângë popullore t' ona

Këtu poshtë po rendoj një vjershë shkodrane shumë delikate e plot poezi. Kjo vjershë këndohej parandej me një melodi malinkonike jo orientale. S' na duhet gjatë melodija; vjersha vetë është një visër populluer shkodranë. Qe :

N' bash t' zamanit t' djelmenis,
Porsá i mbusha njizet vjet,
Kje prëmtue prej Perendís
Me marrë rrugat për gyrbet.

Pershkoj déd e fush' e male
Këtij vënd me iu afrue;
Zëmra e jëme mbush' me halle
Dit' e nat' rrin tuj vajtue.

Me mall' shumë laç' vëndin t' ëm,
Se kthej më nuk mbajshe uzdajë;
Ne dhë t' huej pá njoftë kurrkënd
Syt' e mí mbushen me vajë.

Vet' Zotyn u bá sebet
Për me dek' ún jabanxhí
Tuj marrun një t' shkret' ilet
Qí n' mushkní me kishte hí.

Prej mallit t' madh qí paçë
Ileti n' zëmer m' kishte hí;
Si s' u gjet bár as ilaçë
Me m' i shndosh' keta mushkní

Lngatë për mûe kaq e madhe,
Vjen heqimi për dit' me m' pá,
Kulufisk' e pá - dermane,
M' rrën uzdaja se s' kam gjá.

Vjen heqimi për me m' pá:
- Kenke ndjers', jé n' selamet -
Ishin lott qí kishte kjá,
Kishin lagë at t' shkret' jestek.

- M' a kalxo t' drejten taman
T' báj rixhá pash' t' madhin Zot,
Për ne kjoft' se s' kam derman,
Mos t' me rrëjn' uzdaja kot -

N' an' t' prëndver' s' tek kena hí,
Shifen pëm' t' qí kan bulue,
- Po t' kalxoj o rrezikzí
Jeta e jote ká mbarue.

Erdh për mûe ky i zí sabat
Ket dyrnjá m' e lanun shkret,
Djal' i rí n' má t' mirin vakt
Pá pá mirë, pá ndí lezet.

Edhe sundte t' shof moj banë,
Rrezet t' ueja sbukurue,
Haber nepi asaj' anë
Hallallekun me m' a çue

Ju dallndyshta qí po shkoni

Po ju vë një porosi

N' sheher t' ëm kur te kaloni

Thoni diq një djal' i rí.

Amanet ju po ju bá

Për me ardh' e me m' vajtue,

Hallin t' ëm ju báj rixhá

Mbi rras' t' vorrit me m' a shkruë.

Lamtumir' o djelm te rí

Lamtumir' o fush' e male,

Tash po i mylli syt' e mí

Se pá dek' nuk kenka çajre.

Vëni oroe tash: Strofa e I e e II: Poeti shprehë malinkonisht mallin e madh që ká, pse s' do t' a shofë më kurr atdhën e vet, shokët, e veçanërisht qytetin plot andria e kujtime që po lën.

Str. e VII: Djersa, shpresa e pshtimit, s' është tjetër, por vaji i mallit të vëndit të vet; shprehje e çmueshme e mjaft delikate.

Str. e IX: Një shprehje të tillë s' mund t' a gjëjmë në të gjithë literaturën shqipe. Unë kam nder sý dy pranvérat që na i paraqet poeti; të dyja të mbushuna me andrra, shpresë e me plot poezi. Qe njena po kerthneset, po gjallon, tjetra po shkimet, po mbaron për mos me u pertrí më kurr. Përpara kësajë figure poeti rrin i qetë, nuk fsbanë, e goja i flet cka zëmra i vuen. Një shprehje me të vertetë klasike.

Str. XI, XII, XIII. Gjithnjë shprehje klasike me plot poezi; hana, dallndyshtat, fushat, malet, djelmnija, atdheu, thekin shpirtin e tij në çasin e fundit të jetës, ajo që me to, bisedon, u lën porosi edhe mbyllë sytë tanë mallë.

A nuk është kjo poezi shumë e rëre më e çmueshme se vjershat e deformueme e përëre poezije që përmbajnë në këtë "retoretik" t' ona shqiptare?

K. J.

Sh. i R. Si mbas hetimeve qí mustme me bá, auktori i kësajë vjershe popullore kaq s' bukur, është Adoci i Shën Vësës (i nipi i të famëshmit Pashko Wassa Pashës) i dekun në moshën më të rë në mërgim, s' dihet mirë a në Shqipëri a në Bejrut, në vjetin 1894. Me këtë vjershë popullore kaq të permallëshme auktori e bën vedën të pá-dekëshem, pse kanga e tij këndohet e ká m' u këndue, kush e di deri kur, në gjithë krahinen e Shkoders.

Prëndim malsije

*Prroni prân' meje prâshëm murmurote;
Vishin gungallat kangën tui e më.
Hijet, qi malesh heshtëshëm vîn' tu' u ndë
Thirrshin me fllade' i mbramë hir-plote.*

*Mallshëm, prëndim, m' i foli njejeja e jote
Kti shpirt q' tret' ndër megjullina e rê,
E kot mûndohem për t' i vûemun frê,
N' mënd tui m' i sjellun mâ të njomat mote
Kûr si ti hikshe, dirgjeshëm te' e vona
Teposht' shpatores s' flladshme, msá te kisha
I kndonte 'i kang' të but' Maris kumbona,*

*E përmbi male, nalt n' ajri si sogje,
Shkojte e perzihei me fishkllim ndër pisha
E kthejte dridhshëm tui u mek' mbí logje.*

Shkoder 1935

MARK NDOJA

Cirka pastruese

A e dini si i thonë létsis shqyp? Në mos e dishi, merrni fletoren " Vatra „ të 5 korrikut në të cillen keni me pá se i thashkan lezh-recë. Ûn poendë çuditë si nuk e paskeni njof-të deri tash ket fjalë shqype, si edhë çuditë në kjoftë se nuk e dini se fjala shqype degu-tante perkëthehet në gjuhë të huej: e neverit-shme, gjithashtu fjala deskripjon, pershkrim; unanimisht, një zânit; zaptim, pushtim; tentuan, u munduan, i bollshëm, i mjaftueshëm; fjala shqype materniteti, në gjuhë të huej u thashka amnija; alarmi, kushttrimi; impresjoni, pershtypja; i abandonuar, i lshuar doret, fjalët e hueja i fjeshtë e fjeshtësi, shqyp u thashkan jo ndryshe, por simple e simplisitet; smrapen, ritirohen; etj. etj. etj. të cillat na i mson e permënduna fletore e kryegjytetit të Shqypnis po n' at numer.

Mirë, por ju ndoshta nuk e dini si thohet shqyp: duka. Mos u merzitni, ja u mson fletorja "Besa„ në numer të 6 korrikut. U thashka: aparanca. Gjithnji n' at numer keni me msue se zyrës shqyp i thashkan ofiq; qortim; korrigjim, sulmit, atak; bártjes, transport; qerres, karro (e jo qerre si gabimisht ká thanë ajo vetë pak rreshta perpara, por mandej e ká

ndreqë gabimin); të të bluemit të hae, digjes-tjon; pranís, prezencë; tryezës, tavolinë, pá-ligj-sisht u thashka shqyp ilegalisht; me pranue; me aprovue; me plotsue, me kompletue; i ngutshëm, urgjent; i perherëshëm, permanent; etj. etj. etj.

S'ká mâ bukur, por ju ndoshta keni rá në hall pse nuk dini si... dreqin me thanë shqyp: vëndim. S' keni pse tuteni kurrnji grimë. Merrni fletoren arbnore « Arbënia » po të ditës 5 Korrik, e keni m'u habitë edhë ju vetë kúr të shifni si s' ju ká rá nder mënd se thohet: rezolusjon; sikuerse keni me pá se mbushmënde u thashka shqyp: konviksjon; i rrëjshëm, fals; trille, kaprice; të jashtëzakonshme, ekstraordinere, odë zjarmit ose qelér, kuzinë; gjithashtu fjala e huej pavarís, shqyp u perkëtheke indipendencë, i njerzieshëm, gjentilë, të perzëmert ose perzëmersí, kordialitet; nderim respekt; kan nenshkruar, kanë firmuar; kundershkim, divergjencë; të mshefta, sekrete; prishur, deformuar; etj. etj. etj.

Të gjith ket visár mundeni m' e msue, si thaçë, vetem në një ditë; por në kjoftë se nuk pritoni me rradhue të gjitha fjalët shqype kso doret qi do të gjëni per gjith ditë nder fletoret t' ona, atëherë pá dyshim se kishi me mujtë me xjerrë një fjaluer të plotsuem të gjuhës shqype qi kishin me ja u pasë lakmí Imzot Bardhi, Kristoforidhi, Shoknija e Pashkimit, etj. me bá me qitë kryet prej vorrit, kaq sá, prej.....smiret, kishin me zbritë shpejt persí nder gropa të veta.

Çoniu të dekun, se na mblytne të gjallët.

LOI SHKURTI

Cirka së vertete

Vllezer Shqypetarë!
Qasni u me degjoni,
Sa t' mouni më parë
Gjithet tuaj mesoni
Kete te gjuhëne flasin
Kete te këndonë,
Gjenë të të qasim,
Të kuafta debonim.

Shqip te flasim perherë
Ejeshit e të paperzierë
Dielli, hëna, hylli,
Enjlli, shpësi e dashi,
Kembora, gjethi e pylli,
Dallendyshta e larashi
Edhe bylbyli vetë
Shqip te flasë ne jetë.

NAIM BE FRASHERI

N i e r i q i s' s h i f e j

Roman i Jules Verne-s

mbajtë në mënd, me këne se un t'a kishem lanë në njanë anë lumin e Tunës, për të cillin ju magjarrët me arsye mûnd të krenoheni e qi kà namìn e madh se është pernjimënd i madhënueshem.

— Me të vertetë — tha doktori tuë m'i ardhë fjalës — me të vertetë, zotni Vidal, qi është lumi i jonë i lumnueshem; i jonë prej Presbourg-ut e deri në Beograd.

— E na po të falim për hater të tij, zotni Vidal, — tha zoja Roderich — e, çka është këne është këne, e tash martesë e këtyne miqve t'onë nuk kà mà me vonue.

Tue folë kështu zoja Roderich këqyrte me sy t'amel të bin e vet e Markun, të bashkuem qyshë tash në zëmer të sajë.

E ata dy «miqt» nuk u ngishin, si i thonë një fjalës, tue këqyrë shoqishojnë. E un ishem i permalluem për gzim të kulluet t'asajë familje të lume.

Gjith mbasditën ndëjem aty pá dalë. Doktorit i u desht me na lanë për punë qi kishte, por zoja Roderich e e bija ndëjen me në. Më shetiten tanë pallatin, e mujta me pá bukuri nat qi permbate: kuadra, rafta mbushë me gastare hartistike, kupa e tjera ënë argjanti, arkë të vogla të moçme e plot këso sendesh të çmueshme.

— Po pyrgun? i a bânì në një farë kohe Mira.

— Si mûndesh, zotni Vidal, me krye viziten e parë në ket pallat e mos me pá pyrgun?

— Jo, zojushë, është e dijtun — i pergjegja. — Nuk është leter e Markut qi mos të m'a két permëndë tue m'a çue në qiell, e tash po më bje në mënd, se kam ardhë në Ragz pas-tafat për me hypë mbë të.

— Njitnju ju, — tha zoja Roderich — pse për mue është teper nalt.

— Joo, nanë, vetun ujqindëgjashtdhëtë kambë shkallë!...

— Me moshë qi ké ti, nuk bjen veç kater kambë shkallë në vjetë, — tha Haralani. — Por

si të duesh moj nanë, në daç shko e na prit në lulishtë.

— Eni prá n'udhëtim kah qiella! — i a bânì Mira.

Ajo u nis lét e shpejt e na mbas soje tue e ndjekë me vshtirësi.

Në dy dekika mrrijtem në "belvedere", mandej në terracë, prej kah na duel para syvet një panoram i mrekullueshem.

Kah Prendimi shtrihej mbarë gjyteti me rrethe rranxë kodres Volkang, në màje të cillës ngrehej keshjtelli i motëshem me pyrg të naltë; me madhëni flamuri magjarr valote në màje t'atij pyrgu. Kah Jugu ujët e Tunës tue rrjedhë dredha dredha i gjânë si liqë, e i pershkuem prej gjithnduer barkësh qi shkojshin në teposhtë e perpjetë. Pertej, njatje larg, malet e Serbis. Kah Veri, pushta, me hije të denduna si kaçubat e një parkut, fushat e hapta, tokët e punueme, livallet për kullosë, e shpija bulqësh gjithkah, dikû të mbledhuna dikû të shka-perdame.

Une kishem mbetë n'ata të pá m të ndryshem e aq të madhnueshem qi nen rreze të këthiellta të diellit sgjatej [deri kû mûnd të marrë syni i nierit.

Zojushë Mira desht me më dhanë ndo' i spjegim.

— Këjo këtë poshtë — n'a diftote me gisht — është pjesa aristokratike e gjytetit, me pallate të veta, me hotele, sheshe e monumenta. E n'anë tjetër, pak si në teposhtë, mûnd të shifëni pjesën tregëtare të gjytetit me rruga tanë levizje, me tregje... E Tuna, lumi i jonë, a nuk ju duket se mà me gjallëni është tue rrjedhë në ket kohë... E ishulli Svendor, tanë blerim me pyje e fusha të lulzueme!... Ëm vllá tash kà më ju perçjellë!...

— Mos të kujtes — i ndëj gadi kapidani Haralan — s'kam me lanë asnjë skutë të këtij gjyteti t'onë pá i a kallxue.

— E kishët t'ona, mandej vijoj prap Mira — Kqyrni m'herë kishët t'ona me kumbonare të

zeza prej se janë të mbushuna me kumbonë. Tash keni me i ndi të dielen, zotni Vidal!

E Bashkija e jonë, me salë të madhe në mjes e dallueme e e kufizume prej dy flamujsh të madhënueshem, me dritësore të mëdhaja, me pyrg të hieshem kû një sahat rreh orët e kohës!...

— Nesor ká per të më pá mrëndë — i thaçë.

— Po ti zotni — xû prap me thanë Mira tue i u sjellë Markut — çka jé tue këqyrë ti në sá unë po i diftoj këto sende t'and vllá?

— Kathedralin zozushë... kishen e madhe e të bukur, me at kupol në mjes qi njtet kah qiella si të dote me naltue të lutunat e mandej, sidomos shkallen monumentale.

— Po pse — i a priti Mira — gjith ky entuzjazem per atë shkallë?

— Pse të çon shi nen atë kupol, në një shëj vëndit atje në kor — pergjegji Marku pá i a dá syt të së fejuemes së vët, të cilles ftyra i u kuq porsá — kû...

— Kû çka?... pveti Mira.

— Kû kam per të ndi prejë gojes s'ate fjalën má të kândëshme qi mûnd të jét, nonse nuk ká veç, një rroke, por ná të kukren rroke

Mbasi u ndalem mjaft gjatë aty në terracë të "bélvedere-s", kthyeme në lulishtë kû na pritte zozja Roderich.

Më ndalen per bukë atë ditë e kalueme mramjen të gjith së bashku. Tash e tash Mira ulej e këndote para pjanos tue i percjellë me të melodina magjarre, elegjina, epopëna, balate qi të permallojshin. Kje me të vertetë një knaqë e një gëzim per të gjith qi kishte mujtë me ngjatë ndoshta deri naten vonë, mos të kishte dhënë shëjin per me u çue kapidani Haralan.

Kúr patem mrrijtë në hotel Temesvar, e si hijme n'odë t'ême Marku më pveti:

— Si thue tash, Henrik? A kam shtue gjá? A ká krijatyrë má të bukur në ket botë?

— Me çka më kè thanë ti e kam mëndue të bukur e të mirë, por se áisht aq...

— Ah, more Henrik, sa e due!

— Nuk me çuditë aspak, Mark! S'dij çka kishem me thánë per ty me kënë se áisht ndryshej!

Si biseduem edhe pak, ai shkoj n'odë të vet e ráme me fjetë. Ajo ditë na kishte kriue krejt mirë.

V

Qyshë n' e nesre fillova me shetitë gjytetin

Ragz në shoqni të kapidanit Haralan, ndersá Marku po gatohej per datë të martesës, e caktueme per të paren ditë të mojit të qershorit, d. m. th. mbas nja njizet ditësh. Kapidani Haralan me ánde dote me më shetitë gjith kah neper gjytet të vet; nuk kishem mujtë me gjetë një percjellës má të ndergjegjëshem, má të dijshe e má të njerzieshem.

Nonse kujtimi i atij Guljelm Storitz-it, me çudi të madhe t'êmen, nuk dote me m' u dá kurr prej mëndsh, un me kapidanin nuk e xuna aspak në gojë. E as kapidani nuk m'a permëndi. Ndoshta do të vite koha qi mos t'a permëndëshim má kurr e t'a harroshim të gjith.

Si gadi të gjitha gjytetet e Magjarrís, Ragz pat, një mbas një, disá émna në kater a pesë gjuhë: latine, gjermane, slave, magjarre.

— Gjyteti i ynë nuk ká randësin e Budapestit, — më tha kapidani Haralan! — Por popullësija e këtij gjytet nuk áisht má pak se katerdhetëmi banorë e per industrina e tregëti qi ká, xën një vënd me randësi në mretni të Magjarrís.

— Duket se áisht një gjytet krejt magjarr. — shtova unë.

— Krejt, si per veshë ashtu edhe per doke. Ká edhe gjerman, sidomos nder çeta tregëtarësh, por shumica e madhe áisht magjarre.

— E di, edhe kam ndi se qytetasit e Ragz-it janë kryenaltë per gjytet të vet, i pa-perziem me tjerë.

— N'anë tjeter magjarrët perbâjnë njësin politike má të permbledhur e, në ket pikpamje, Maxharrija i a del Austrís.

— E sllavët? — Pveti unë?

— Slavët janë má pak se magjarrët e se gjermanët.

— Po gjermanët me s' sy janë të shikjuem këtû në Magjarrí?

— Má me sy të keq se të mirë, sidomos prej popullit, pse áisht e harët se ata qi kanë rrjedhen gjermane jetojnë këtû nder né si të donem prej atdheut të vet.

Më dukej se kapidani Haralan nuk kishte shumë simpatí as per austriakë, sa per gjerman. Ká kohë qi një antipatí e fortë mbrethon permyet racës së tyne e racës magjarre; antipatí qi të shprehun mërr kushedi se sá trajta, me thánje një herë edhe të vrashta. (vijon)

Nana e fëmija

Gjithkush e din se nanat kurrkënd nuk duen, e per kurrkënd nuk gjëjnë fjalë m'at amla e m'at të bukra se per foshnjat e veta. Edhe fëmijet kuer rriten e bënë të mdhaj nuk dijnë me i persritë fjalët gaztore të dikuershme e aq m'at pak fëmijet e vorfen fjalët e mdhaja e plot h'at si per shëmbull: « Kuer kam me këne i madh kam me të veshë fund e maje m'at. » Kto fjalë kan mbetë të dhenuna në zemren e nanës e kurrkush s'ka me mujtë me i a persritë me aq siguri e me aq entuzjizam. Po tjetër çka flet fëmija? Aj i p'afajit çuditet per gjana q' e ama b'at per të: per orizin q' i zien, per buken q' i pret, e per mndyren me të cillen i a v'at perpara. Ajo e p'shtetë buken per parzmin e butë të saj, e pret; ndihet zburmimi i l'at i sajë, ndihet era e rriskes së preme. E ajo rriske buket është e mirë po thue se e ama e preu shi prej trupit të vet. Qershiat, k'ur e ama i a m'at shë grushtat e vogjel, janë t'at ambla e si me këne të pjekuna nder duer të saja. Haeja është e mirë si ajo q' i a ep; kuer i a ep kush q' me të vertetë e don, është e mirë baras si aj. Fëmija kujton se ka rah'at e shijen e s'at m'at pse aj endë është i lidhun per të, ushqehet në të.

Kuer fëmija këthehet në muzgun e mbrames në shtëpi, unshem e i lodhun prej lojave të ditës, per me hanger haen q' e ama i ka gatue, nanës nuk i duket ndryshe por si t'at ndiejnë tue folë, si t'at b'ajnë ndo' i ligjeratë; ligjeraten e thjeshtë të gjasë së gjallë kuer b'at m'at në vetm'at.

E këto janë çasat e rrëfimit m'at të bukur të fëmive me nanat e veta. Ata mendojnë se nana është e mirë si buka, e butë si fugaca, e kulluet si uji. I p'afajit han kreatyren, kreatyrë, familjen. E është një gj'at me të vertetë kureshtare me shikjue, k'ur e ama i ep buken f'm'at, kah e shterngon thiken e prehtë; ajo q' nuk ka ç'at të b'ajnë kurrgj'at me aso gjanash; por me gjith ket, me at thikë kishte me këne e zoja me e mëprojtë fëminë edhe prej bishëve m'at të hatashme po t'at ishte nevoja. E pret buken me aq mëshirë po thue se n'at ças ka dhimë pre të gjith fëmijet e unshem të botës.

Qe ndjesit e mndyrët e të marrunit vesht ndermjet të fëm'at e të nanës. Me pak o gadi me aspak fjalë.

Nana mundohet me e b'at t'at njohin boten, por n'at mndyren e vet: nepermjet të shtazve, të luleve, t'at ujit. Kjo është shkenca e sajë. Baba tash një herë nuk perzihet në mësim të fëm'at. M'at vonë i difton se hyjt janë të mdhaj e të largtë. Fëmija qeshet e i thotë s'at m'at: « Po t'at nanë a nuk e din se... » Nana nuk din kurrgj'at, e te e fundi këto gj'at nuk i interesojnë aspak; e aq është e vertetë, s'at nuk din (sado q' e ka e ndie shpesh herë) se uji b'ahet avull, b'ahet rë, b'ahet shi, e se rishtas këthehet n'at avull, këthehet në rë etj. etj.

Edhe grueja sikurse rëja jeton në transformimin e vet: ajo bahet mish, bahet fëm'at, bahet buk.

Ajo është mësue mrekullive të natyrës. Per të nuk është gj'at m'at e bukur se me p'at fëmin e vet tue hanger; në ket çast rrëfimi, gjithshka transformohet per me e shujtue në jetë.

Fëmija këthen në shtëpi plot entuzjizam, kuqlosh prej lojes së mbrames e tregon. Nuk është m'at vetun natyra q' e interreson e q' e nëxitë, por nieri, gjasimi i tij. Flet me z'at të natë e me gjith farë shëjesh deri s'at të kotet nen perden e randë të gjumit. Uh: një sim i një shoqit, një mndyrë të folunit, një të ngerdeshun, një të ngerlluem s'at shë b'ajnë me mendue e me shperthye në gat.

Ka zbulue nieri, shëja e personalitetit ndjerzuer, ndryshimin e vertetë ndermjet një nieri e një tjetrit, q' perpara mujtë m'at u shëjtjellue me ç'at farë do elementi. Në moshë m'at të njomë gj'at m'at interesante per të është shtaza: qeni, kali daci. Nuk beson se është aj vetë q' kqyret në pasqyrë: pershndetë, kujton se është qeni, kali daci q' i paraqitet. Nuk dihet se çka mendon. Por ai vedvedit e një vetun nder tjetër familjariteti, bashkimi me shokë nuk është tjetër veçse mndyra m'at e thjeshtë per me e njoftë jeten. Shokët janë pasqyra e vertetë, e jo vetem e fëm'at. Mëlidhen grumull, qesin gjuhën jashtë, s'at gerdheshen; p'at rrahë qerpik këqy-

rin shoqisbojnë; e seicilli pasqyrohet nder tjerë. Në ket mndyrë fëmija shtjen në dorë individualitetin.

Mandej të gjith mundohen me qitë ndo' i send prej vedit: këcejnë në tokë prej një gurit sa grima e u bahet si me pasë fluturue. Bâhen të zotët e vetvedit tue shtë në dorë elementin në të cillin lundertojnë, ajrin, si peshqit n' ujë.

Çudija mâ e madhe e fëmij është kuer shef tjerët tue bâ ndo' i shëj, ndo' i këcim, tue hapë gojen e tj. E është me të vertetë e vshtirshme per nanen me e kuptue fëmij, kur aj në mramje me të dhannd mundohet me i dftue se Angjelini (po kush do të jetë ky Angjelin?) i famshmi Angjelin i kâ thanë një fjalë qi ky nuk e kâ mbajtë në mënd, i kâ bâ një shëj qi nuk din kurrresi me i a pergjâ. E âma sado qi mundohet me e lexue në shpirtë, nuk i a del me kuptue se çka don me i dftue. Por... kupton një gjâ tjetër: kupton me' i herë se fëmija ka fillue me i njoftë e me i dashtë shokët.

E këtu pâ tjetër fillon largimi prej s' amës. Ndoshta fëmija i sajë kâ per t' u bâ mbret, ndoshta hamall, sido qi kjoftë ajo e din se çë në ket ças e kâ bjerrë! Kâ bjerrë gjânë mâ të randsishmen: dashtnîn e pâ fjalë, hirin e të gjitha hireve qi bota kâ fuqi me e terhjekë. Por nana trashigon fëminë, e fëmija fuqinë. E kupton mirë ç'at mbramje qi fëmija gazin e fjalën e persjellë me shëje të xanuna prej shokëve të vet. Fëmija rritet, por kujtimi i nanes së dashtun zatetet prej fakteve mâ të thjeshta: prej atyne të rritjes e t' evolucjonit të kreatyres së vet në botë, ky kje qellimi shëjtë i sajë.

Edhe fëmija, mâ vonë burrë, plot mâll e e kujton nanen e vet e kujdesin fizik të sajën, at-herë kuer në një çast trupi është shpirti, buka është mendimi, koklat fantazija, e uji pasunija e perherëshme e natyrës. Qiella e toka në ket stinë sidomos janë të vlefshme per me shujtue fëmij qi donë m' u bâ të fuqishem.

Djali i sajë është rritë, është bâ burrë, por në dashtë të jenë i lûm, në dashtë të jenë i mjerë, për t' âmen është njisoj, pse ajo gjithnjë mendon se një ditë e perkundi në djep e se e vâni në gjumë me kangë plot harmoni të vetë.

Tue kenë se është e pâ mundun me e shprehë zanin e zemres të një nanës, e tue kenë se edhe kush është mundue me pëndë, nuk

mujt me bâ tjetër veçse me i reshtue fjalë të thâta e të pâ kuptueshme, do t' a dijnë mirë se nana e din vedin të lume vetun at-herë kuer djali i sajë është i mirë, bujâr, e nieri me kuptimin e vertetë të fjalës.

Nuk kishte me kenë aq kondënd po t' a dihte të madh e të pushtetshem, por vetem at-herë kuer t' a dijnë të mirë, mbassi per me kë-në i mirë don me thanë, me i râ nder mend per mundim qi kâ derdhë per me e rritë, prandej me e dashtë, e me e sajdisë në çdo ças të jetës.

L U P I

Si dahet puna në shtetin e bletvet

Në verë një tubë bletësh perbahet zakonisht prej 40.000 deri në 80.000 puntoreve; d.m.th. prej një sasije puntoresh, që as fabrika mâ e madhja në botë nuk i mban në punë. Ç'do puntore e kryen detyren e vet në bashkpunim me shoqe, pa qenë e mbikëqyrun, bile pa qenë e urdhnueme prej tjeterkujë. Në kohët e kalueme u besue, që âma¹⁾ t' u caktote punen per ditë puntoreve, kurse sot e dijmë, se ajo nuk lot as mâ të voglin rrol si sunduese ose urdhnuese. Me gjith kët shofim, se puna në shtetin e bletve, d. m. th. me mbledhë mjaltë, me u kujdesë per krymaleshat, me ndertue fashojt etj., është e dame dhe e rregullueme në një mndyrë shembullore. Ky rregullim nuk është bâ si nder fabrikat t'ona, ku çdo puntor specializohet vetëm në një punë të posaçme, që e bân gjith jeten e tij, por në shtetin e bletvet çdo puntore kryen kohë mbas kohë gjithfarë punësh.

Per me e hetue kët gjâ, dijetarët i kanë vue bletët në një zgjedhje të ndëruem prej xhamash, nepermjet të cilëve kanë mujt me e vrejtë jeten e punës e një tubës. Perveç ksajë i kanë vue çdo bletë një mëj të posaçem mbi shpinë, b. f. një pikë të kuqe, një pikë të bardhë etj., per me mujt me i dallue, mbasi neve na duken të gjitha të barabarta, kurse ata dijnë me u dallue prej shoqishoqes.

Po të kryim tash një herë jeten e një bletës puntor, që prejë ditës, kur del prej voejet

¹⁾ Në malësi nuk thohet «mbretnesha» por «ama».

e deri sa të vdesin, shofim, se puna nuk është rregullue si mbas sistemit njerzuer, si kena thanë sipri, por mbas një sistemit tjetër, që mund t'a thrrasim: „Damja e punës mbas moshës“; d. m. th. çdo puntore me kalimin e jetës kalon edhe llojet e ndryshme të punës. Kur del prej voës, pastron çelulat, ku do të vojin ama, mbasi nuk është ende në gjendje, me krye një punë tjetër. Mbas tri ose kater ditve fillon me marrë pjesë në dhanjen e ushqimit – mjalte dhe pluhun luljet – krymaleshave të vjetër. Në këtë rasë han natyrisht edhe vetë fort prej atyne sendeve të rrujtuna në zgjue, dhe bahet kështu mbas një javet mamicë e krymaleshave të rijë, tue qitë prej gjandrravet, qi ka në krye, një pshesh, me të cillin ushqen kto krymalesha¹). Mbas kalimit të një 10 ditve tjera, fillojnë gjandrat e dyllit me punue dhe tash puntorja e jonë merr pjesë në ndertimin e zgjonit. Mbrenda kësaj kohe fluturon edhe disa herë jashta, por jo për me mledhë gjë, vetëm për me nxanë e me njoftë rrethet si dhe vendin e trajten e zgjonit të vet. Kto fluturime i zgjanon deri në 4 km. rreth zgjonit. Përpara se fillon mandej shërbimin më të randsishëm, me mbledhë mjalte e pluhun luljet, del edhe si rojë te bira e zgjonit, tue e mprojtë kundra çdo anmikut ose të hueji, dhe tue pasë ashtu shpesh rastin, me fluturue jashtë. Vetëm mbas kryemjes së kësaj detyre hyn në shërbimin e jashtëm, të cillin e kryen deri në vdekje, pa marrë pjesë kurr më nder punimet e mrendshme të shtetit. Tue mbi-këqyrë bletët t'ona të shenjueme edhe në këtë punë, shofim, se për së largut është era e lulevet, që i thithë bletët, kurse për s'afermit i terheqë më teqer boja e lules; por çka na çuditë më tepër, është instinkti i ktyne insektevet, se-

pse çdo bletë e ka një lloj luljet më të dashtun, eren e të cillës – edhe me qenë e perzime me shum erna të tjera – din me e ndjekë, si din edhe me i dallue lulet vetëm mbas njyравet. Kët e kanë provue dijetarët, tue lshue bletët në një odë të mbushun me lule letrash të gjashme me ato në natyrë. Vetëm njyren e kuqe nuk din bleta me e dë prej njyравe tjera, pse i duket e zezë²).

Mbasi një bletë nuk jeton më tepër se 5 ose 6 javë, vendet e të dekunavet do të mbushen gjithmonë prej më të rejave. Kështu edhe koha e çdo lloj punimit, mund të zgjatet ose të paksohet, si mbas nevojës, si mbas vendeve të lirshme në punë, dhe si mbas kohës, mbasi me kalimin e stinve puna ndryshohet. Në dimen ose në kohna me shi, nuk nevojiten aq bletë për punët e jashtme, sa në verë, kështu që ato, që vdesin, nuk zevendosihen shpejt dhe bile për me ndalue një papunsi, shpesh ama i len voët për disa kohë.

Si u zhvillue kjo damje e punës? Na nuk e dijmë, por duhet me pranue, që vetëm bashketesa e ka krijue, pse një bletë që jeton në vedi – dhe të tilla lloje bletësh gjinden edhe sot me shumicë – i kryen punët në një mndyrë të ndryshme, se sa shoqet e saja, që jetojnë në shtet. Ajo, që jeton për vedi, do të godisë pikë së parit zgjonin, do të fluturojë për me marrë ushqimin për krymalesha, do t'i qesë psheshin edhe mandej ushqimin tjetër, d. m. th. do të kryejë të gjitha punët njëkohësisht, të cillat në shtet janë të dëme. Tue lshasne tash sasin e prodhimevet, që qesin bletët e organizueme në shtet me ate të bletëve të paorganizueme, duhet me thanë se organizimi i punës e trefishon prodhimin.

(H. Bertram)

1) Ktu po i qesim këndojset në mend, se prej llojit ushqimit më të zhvillimit i bletës në amë ose në puntore. Si dijmë, mashkujt e bletës dalin prej voeve të pathërrueme (me thevojë = befruchten, fecondare), kurse prej voezavet të therpyeme dalin bleta femnore. Shumicës së tyne, që dalin mandej puntore, i qesin psheshi vetëm 3-4 ditë dhe mandej ushqehen me mjalte dhe pluhun luljet, kurse disa rriten për një kohë të gjatë me një pshesh të posaçëm, tue u bërë ama

2) Mbasi bletat nuk shofin njyren e kuqe, nuk duhet me perdorë vet bojë për zgjoj.

Këshilli i mjekut

Per nanat e reja

Ushqimi: Tamli i nanës. — Æsht nji de-tyrë per nanen, qi æsht pernjimënd e dëjë per ket ëmen, me ushqye me tamel të vet foshnjen e vet. A nuk æsht këjo nji knaqësi e madhe per të?... Fort me kë në, e gjithmonë mbas këshillit të mjekut, kùr nana nuk ká tamel (punë qi ndodhë rráll fort, nder 100 nana 2) me ushqye fëmín në mëndyrë tjetër. Tamli i nanës æsht ushqimi mã i natyrëshëm per fëmi. Nuk ká ushqim tjetër, jo qi me i përgiá, por as qi me u avitë. Ky ushqim i pasun kalon drejt per drejt prej nanet e në fëmi pá frigë se të çartat ndopak; pije ideale me temperaturë gjithmonë të njëjshëme e qi æsht kaq plotësisht e perbàme e e pershtatun per të gjitha nevojë të fëmis të njomë.

Gatimi per ushqimin. — Nji nanë e ré me kujdes, para se të lejë fëmija, ká me u gatue per të pím të tij: Per ket qellim æsht shum e vjefëshme me bâ ferkime, nja disá dit perpara, me ujë të vluem t'alkolizuem, kështu qi, kùr të vijë koha, nana nuk ká me ndi dhimë aq fort prej të thithunit të foshnjes e sidomos ká per të pritë të plasaritunit e lkurës. E kùr gopëçi i vogel ká per të i a nisë punes, duhet me pasë kujdes, mbas setcillit të thithun, me mbajtë gjit dli rët (tue perdurue ujë të vluëm) si edhe fëtyren e konsumatorit të vogel.

Të thithunit e parë. — Kùr duhet me e vùe fëmín në gjí per të paren herë? Pergjithësisht nanës së ré i vjen tamli rregullisht mbas së tretes ditë; por nuk æsht aspak e nevojshme me pritë trí ditë per me e vùe fëmín per të paren herë me thithë; e me kë në edhe se tamli i ditëve të para æsht pak laksativ (qi bàu me shkue bark), këjo nuk æsht keq pse dli rë fëmín prej të ndyetit të zí qi ká në fillim. E mandej këjo pije e çmueshme ká per t' u bâ per ditë e mã normale e mã e ushqyeshme. Mos druej prá me e vùe fëmín në gjí mbas 10 o 12 orësh qi të kët lé, edhe me kë në se per të paren herë thithë pak o edhe pak fort. Ká me i vjeftë shum mã teper se me i dhënë ujë me sheqer a kamomil o tjera këso pinash (se mã me i

dhënë tëlyen æsht... mårre me e permendë nder këto kohëna): Të gjitha këto pije janë të damëshme pse, posë tjerash, æsht rrezik qi fëmija të msobet me to, qi nuk kanë ushqim, e me pí mandej me vshtirësi tamlin e nanës.

Doktori i shpís

Msime shpijake

Këshille veret

Uji mã i miri. — Æsht vù mirë oroe se uji mã i shndoshtë per trup të njeriut æsht uji i shjut, sidomos ai qi bjen në verë në ndo' i stuhí motit. Por mbasi shju në verë æsht i rráll e etja e shpeshtë, pá vshtirsi mundena me pasë nji ujë tjetër të dobishem gadi si ai, tue qitë ujë të zakonshem në nji enë zinkjet, brijat e të cilles do të ferkohen me nji shtupë linit të lagun mirë n' ufull. Ena merr si nji ngjyrë miellit. Atëherë mushet me ujë e mblohet.

Per me pritë eten. — Per me pritë torturen e etes kur gjindemi në ndo' i shetí o në ndo' i vënd të pá ujë, nuk æsht nevoja me hanger bastan o pemë të tjera me të cillat na duket se po hjekim eten. Dihet mirë se mã të shumten e herët etja na vjen kah marrim frymë me gojë në vënd qi me marrë me hundë. Mjafton m' u ngi me frymë tue e marrë prej hundet, prá, per me pritë eten.

Per me freskue oden: — Nji malyrë e thjeshtë e e pá shpenzime per me freskue oden kur temperatura e sajë asht e nxehtë, æsht: me lagë mirë n' ujë të ftoftë nji peshqír o ndo'. send të tjetër sa ma të gjânë qi të jetë e mundun, e me e vjerrë n' oden qi doni me freskue Lenje nji copë herë të hillet ashtu e pezullueme n' odë e kapi per të pá se temperatura ká per t' u ulë deri në dyndhet gradë n' orë.

L U P I

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Në hije të Rozafatit

Koncert defrimi në Shoqnín « Rozafat »

Shoqnija e mirënjoftun « Rozafat » me 11 k. m. në orën 9 mramje bëni një mledhje defrimi për pjestarët e vet e në të cillen u dha edhe një koncert prej Orkestrës së Shoqnís.

Lokali ishte i stolisun më s'mirit, edhe orkestra mjaft mirë e rregullueme, ishte vëndosun në një podium të bâm postafat, edhe muer copa muzhikore mjaft të bukura,

U këdën disa këngë prej Zojushavet Albina e Luigj Dajçit e Antonjeta e Gjon Jak Shllakut; Zojushë Albina deklamoj edhe një fjalim të rastit e të dyja kjene duertrokite. Mrapa u luejt një film edukativ një aktit.

Mbledhja u shpërdá kah ora dymbëdhjetë, tue mbetun të gjithë të knaqun prej asajë mramje të kalueme në shoqní.

Të gjithë e njofin edhe e çmojnë shoqnín Rozafat, nder më veteranet e shoqnive kulturole të Shkodrës Kjo shoqní, që ka për qëllim përhapjen e hartit të muzikës në vënd t'onë e që sa herë ka këndë në rrezik me hupë prej evolucionit të kohëve, por që prej vullnetit të shokëve temeluesë e të shkodoranëve ka qëndruar edhe qëndron, meriton që do përkrahje; e urojmë që kohë mbas kohe të vijë tue e shtri verprimin e vet për të shtuem të lavrimit të hartit të bukur të muzikës, element kryesues kulturore.

Martësë

Me 6 k. m. vëni kunorë në gjytetin t'onë Z. Gasper Muzhani, i shpís së njoftun tregtare e industrijale Muzhani, me Zojushë Agostinen e Ndoc Koliqit.

Kumarë kjene Z. Z. Dr. Pjeter Prëla e Cin Serreqi. N'ë nesër mërmë në shpí të dhëndrrit u dha një gostë madhështore kú mueren pjesë auktoritete, miq e ilaka, e mbas të cillës ndoqne koimet deri në orët e para të nadjës.

Përës së ré e mikut t'onë "Cirka", i paraqet urimet më të perzémerta.

Festë shkollore

Ditën e hane me 29 Qershter në salonin e shoqnís « Vllaznija » Shkolla fillore Makullore « Skanderbeg » dha një çfaqje të vogël për prind të nxansavet.

E hapi të kremten shkollorë Drejtori i asajë shkollë Z. Zef Pali me një fjalim të rasës shumë të bukur. Njëansit i paqiten admirimit të publikut një program të pasun koresh e komedinash. Koret tri zënesh sidomos, të drejtue prej vetë Drejtorit, kjene pëlqye fort prej publikut.

U dá në shëj nder shokë nxanësi i vogël i klasës së parë Lec Cepi, djali i Z. Nush Cepit, që entuzjasmoi me të vertetë ndigjuesat. Ky djali dha provë të gjalla të zotsís së vet që një vjetë më parë, kúr në salonin e Foshnjores Serreq muer pjesë të randësishme në çfaqjen e mbarimit të vjetit shkollor.

Për ket punë kaq të bukur e t'organizue me aq me kujdes, le t'i mrrijë fjala e lavdit e « Cirkes » Drejtorit e mbarë trupit msojtuer.

Perfundimet e maturës në Gjimnaz të Shkodrës

Provimet që kanë fillue më 10 Qershter e mbarue më 3 Korrik, nder të cilët është këndë përfaqësues i Ministrís s'arsimit Z. Ali Hoxhava, kanë këndë me këto perfundimin:

Në degen Normale kjene paraqitë 22 maturanta, nder të cilët 7 dolen fituesë e që janë: Zihni Çiço, Shyqri Daxhija, Talat Jakupi, Kasem Gera, Can Meani, Aleko Pogori, Muharrem Vrioni. Nder tjerë 5 nuk uenë krejt e 10 mbeten për t'u riprovu në vjeshtë.

Në degen Reale e Klasike paraqiten 10 maturanta nder të cilët 4 dolen fituesë e që janë Ndoc Gjini, Lef Gjoni, Fejzi Llazani e Gjon Miletaj. Nder tjerë 1 është rrxue e 5 kanë mbetë për t'u riprovu në vjeshtë.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Per me largue të keq

Dy shokë, hora të shkëndun, shetitshin bashkë. Njëni e pite duhanin fort, tjetri aspak.

— Shikjo, — i thotë i dyti të parit, a din me më kallxue tash sá vjet janë qi e pin duhanin.?

— Besá tash nja 30 vjet.

— E mirë, — persritë tjetri tue xjerrë hapcen e tue bâ do hesape të shpejta, sa cingare pin në ditë?

— Pak s'pakut dy kuti.

— Do me thanë se në 30 vjet ké pí jo mâ pak se 24.000 kuti cingare rrumbullak, qi ka i' lek copa, bâjnë 24.000 lek. Shto edhe shkrepca qi ké shpenzue me i ndezë, spakut 1 kuti per 3 kuti cingare, qi kështu janë 8000 kuti shkrepca, ká'i gjysë leku, bâjnë 4000 lek, gjithsejt prá 28.000 lek qi ti i ké bâ jo tjetër por hí e tym. Llogarit tash se kta pare, në vënd qi me i djegë pá dobí, me i pasë lëshue per gjith vjetë me interesë jo mâ teper se 6%, sod kishe pasë gadi 34.000 lek, e me kaq pare ti kishe me mujtë me blé një kso shpijash të bukra në ket rrugë.

Tjetri uli kryet e nuk pergjegji. Por mbas pak hapash e pvetë shoqin:

— E ti s'ké pi duhan kurr, as?

— Un kurr, besá.

— Po m'a kalxo atëherë shpinë t'ânde kû e ké?

Spjegim i kuartë

Nji ushtár i çon grues së vet nji petk e uë xhep të petkut shtjen njiket leter:

E dashtuna Mrikë

Shko në postë e merr nji pako qi po të çoj. Ké me gjetë mbrëndë nji petk të bukur qi të kam blé, qit doren në xhep të petkut e ké me gjetë njiket leter qi po të çoj bashkë me njimí shndede.

I dashtuni burri i jyt **GJELOSHI**

Trembëdhetë në sofer

— Më difto tí a ké idhnim kúr qillon i trembëdhetëti në sofer?

— Ah po! më vjen keq fort, por vetëm në nji rasë.

— Kúr?

— Kúr haenat nuk mjaftojnë veç per dymbëdhetë.

Konkursi mujuer me çmim

Zgjidhja e Konkursit Nr. 2

Shtat ditt e javës munden m'u permëndë tue thanë: tjetërpardjë, pardje, dje, sot, neser, mbasnesrit, tjetërmbasnesrit.

Derguene zgjidhjen e drejtë: Qemal Draçini, Gani Shehi, X. G. U. K. F., Kel Gurashi, Brahim Mëma, Ndoc Kola, Ndoc Jaku, Shevqet Bushati, Gjozepina Komasku, Çesk Kabashi, Fahri Rusi, Nush Gurakuqi, Pashko L. Mjeda, Lec T. Marku, Lin Nush Deda e Mark Boriçi prej Shkodret, e Aleksandra Kol Dhimitri prej Tirane.

N'a kanë ardhë edhe 13 zgjidhje tjera, por të gabueme, e nji tjetër e drejtë, por mbas kohës të caktueme per pranim, të cillët prandej s'patne si me marrë pjesë në konkurs.

Shorti i rá Z. Fahri Rusit te cillin e lusim m'u paraqitë në zyre t'onë per me marrë çmimin e fituem.

Konkursi Nr. 3

Pvetje Historike

Kah giysa e mojit të Shtatorit të vj. 1821, nji djaloç i shkurtë, hundkrrut, me sýza, e me nji valigje te vogel në dorë, e tanë i pluhnuem, hite në Hotelin e Kunorës në Arpajon (Francë), e pá u topitë aspak i thote hoteljerit: — “Zotni, ví prej Marsiljes e do të shkoj në Paris, por tue kënë se jam lodhë fort edhe jam kputë ujet, kam nevojë per nji hae të mirë e per nji shtrat si kush. Vetëm po të kurrë se nuk kam kurrnji dýsh. A do me më ba kredi? Jam nji zetekate vjetsh, i tham vetit se kam pak talent edhe pak ambicjon. Kishte m'u dashtë të më shkojshin punët teter per t'ndrapshtit, per mos me kënë i zoti me t'a pague dikur porxhin t'ëm.” — Mirë — i pergjegji hoteljeri, ha sá të mundesh, dëj qetsisht, e ké me më pague kúr të mundesh. Po të bâj kredi me gjith qéf pse paske nji ftyrë premtuesë.”

Mbas dhet vjetsh nji karrocë zotnësh e njerhan prej kater kualsh e e prime prej nji postilonit, e ndale në Hotel të Kunorës, edhe prej sajë zdrypë nji personë e vogel me shtat, hundkrrut, me sýza arit, e veshun zotnisht, i i cilli, mbasi thirri hoteljerin, i lshoi në dorë 40 napoliona arit tue i thanë: — “Zotni, ndosh-

ta nuk po më njef e nuk të bje nder mënd për mûe. Un jam ministri i Punëve Botore e kam ardhë me të pague kapitalin edhe interesat e një borgjit të vogël që të kam mbetë me 13 Shtatuer 1821, — Djeloçi pa fé dÿshit i vjetës 1821 e ministri i vjetës 1831 nuk ishin por një personë e vetme, e d. m. th. auktori i të famëshmes "Histori e konsulatës e e Perandoris", i cili më vonë vetem për meritim të talentit të vet e të drejtësisë së vet, do të hypte në kambët më të nalta të shkallës shoqnore. Edhë njimënd u bë President i të tretës Republikë Frange. Si i thojshin ëmni?

Të na pergjegjen lexuesat.

Pergjegjet kanë m'u botue në numrin 7 e do të na vënë jo më vonë se me 1 Gusht të përcjelluna prej talonit që gjindet këtu në fund. Ndermjet t'atyne që të çojnë pergjegjen e drejtë, ka m'u qitë në short një aparat fotografik.

Ngani prá, një herë me shpluhue librat e harruem të historis.

"CIRKA"

Pulla Shqypëniyet

ashtu edhe

Pare të vjetra

blej prej të gjitha llojeve

ZEF PRENDUSHI

Shkoder

CIRKA

Talon pjesëmarrje në Konkurs Nr. 3

Korrespondenca e «Cirkes»

K. J. — Shkoder — Muerem lirën me bâ disa plotsime e qortime për më i ndëjë besnikë tekstit origjinal që kemi nderdher. Muerem punimin e ri që kemi m'e shqyrtue.

B. M. Poezin "Cirka vepruese", mund t'a botojmë në shtyllen "Gjykimi i lexuesave" por në këtë rast kishte m'u dashtë të n'a epni lëjen m'e botue me ëmen e jo me pseudonim.

S. D. — Shkoder — Poezija «Tu kroni» ka shumë të mbeta në metrikë, e lën me dishrue edhe kah përmbajtja. Na vien keq që s' mund të ju plotsojmë dishirin.

M. Sh. — Mjerisht novela «Kujtoshe se ishe n' anderr» është prej atyne që s' mund të botohen.

L. S. — Shkoder — Po botojmë temin që na propozuet për konkurs, tue ju falnderue.

Zef Topi. — Novelen e bukur s' bashkut me shkrime tjera kemi me i botue për s' afermi. Ju falemi nderës për bashkëpunim e presim me andë çka na prëmtoni.

A. P. A. L. — Roma — Dishroni me dijtë kuptimin e fjalës cirka? I pergjegjet fjalës italishte «la goccia». Asht fjalë fjesht shqype edhe onomatopejke që perdoret në popull e prej sajë kan rrjedhë verbat me cirkue (për metathesë me cikrrue) = gocciare, me cirklatë = spruzzare, etj. (shif fjalorin e Bashkimit). E vërtetë se shqyp kemi edhe fjalën: pikë, që perdoret për: Cirkë, por ajo ka edhe një tri o kater veshtrime tjera, m'sa: Cirkë ka vetem veshtrimin e «goccia».

I. B. — Shkoder — Zgjidhja e jusej e konkursit na erdh me 13 k. m.; d. m. th. atëherë kurrë, jo vetëm koha e caktueme për praninë kishte kalue, por edhe shorti ishte hjekë. Na vien keq.

Pronër: GJON UJKA

Drejtues pergjegjës: CUK SIMONI

Shtëpia Botuese „ORA“

Drejtimi „CIRKA“ Shkoder

CIRKA

Talon i II Konkursit të Poezisë

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)